



ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

بررسی زیست پذیری فضای شهری با تأکید بر امنیت زنان

مطالعه ی موردی : پارک چیتگر تهران

حبیب اله باستان ۱

۱. درجه علمی (دانشجوی ارشد مهندسی طراحی شهری دانشگاه آزاد واحد خلخال)

چکیده :

امنیت به عنوان نیاز اساسی در جوامع و فضاهای شهری محسوب می شود . برنامه ریزان و محققان شهری تلاش می کنند تا با شناسایی علل ها و عواملی که بعد زیست پذیری زنان را در فضاهای شهری تهدید می کنند را شناسایی کرده و راهکارهایی جهت مقابله با آن ارائه دهند در مقاله ی حاضر با روش تحقیق توصیفی - تحلیلی است و نوع هدف کاربردی است که با هدف بررسی بعد زیست پذیری فضای شهری در با تأکید امنیت زنان در پارک چیتگر تهران پرداخته شده است . با مطالعات میدانی مشکلات و معضلات امنیت زنان در پارک چیتگر تهران مورد بررسی قرار گرفته و در قالب تکنیک SWOT (قوت ها ، فرصت ها ، ضعف ها و تهدیدات) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است . یکی از مهمترین عواملی که در افزایش حس امنیت مؤثر است، استفاده از نور و روشنایی می باشد. که بیشترین قشر آسیب خورده از ناامنی زنان است نتایج تحقیق حاکی از آن است ضرورت تأمین نیازها و امنیت زنان در فضاهای شهری عمومی و خصوصی باید در دستور کار قرار گیرد در برخی ساعات شبانه روز به دلیل فاقد جریان جمعیتی و یا تراکم خاص جمعیت مانع از حضور زنان می شود .

واژگان کلیدی: امنیت زنان ، پارک چیتگر ، فضای شهری.



ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

۱- مقدمه و بیان مسئله

نیاز به امنیت همواره از بنیادی ترین نیازهای انسانی در جامعه ی بشری به شمار می رود مبحث امنیت از نظر روان شناسی بخصوص در بهداشت روانی و در آسیب شناسی روانی اهمیت بسیار دارد. آرامش، رشد، شکوفایی انسان، بروز همه ی استعداد ها و خلاقیت ها و رسیدن به همه ی کمالات انسانی در سایه ی امنیت به دست می آید (قرایی، راد جهانبانی و رشید پور، ۱۳۸۹: ۱۸) چنانچه حیات انسان از بدو تولد با محافظت و مراقبت و تضمین و تأمین می شود، چرا که بیماری ها، آسیب ها و خطرات محدود به دوران خاصی از زندگی نیستند و در تمام مراحل زندگی وجود دارند، به همین دلیل نیاز به شرایطی بدون خطر و امن، یک نیاز دائمی است و پایانی برای آن نمی توان تصور کرد. چنانچه سلسله نیازهای مزلو نیز حکایت همین مدعاست. مزلو نیاز به ایمنی را پس از نیازهای فیزیولوژیکی قرار داده است. ضرورت نیاز به ایمنی به حدی است که آن را قبل از نیاز به روابط اجتماعی مطرح کرده است (سید میرزایی و همکاران، ۱۳۹۰: ۸۱).

از طرفی در تاریخ جامعه ای را سراغ نداریم که دیر زمانی فارغ از دغدغه ها و معضلات امنیتی، روزگار را سپری کرده باشد. امنیت زنان و احساس امنیت یکی از شاخصه های کیفی زندگی شهرها و آسیب های اجتماعی را مهم ترین پیامد های مختلف آن عدم احساس امنیت است به شمار می رود. عدم امنیت در بین زنان از مردان بیشتر است زیرا عدم احساس امنیت در زنان موجب انتقال آن به خانواده و فرزندان و تأثیر گذاری آن در تربیت فرزندان و نسل آتی جامعه می شود. بدون شک زنانی که احساس امنیت پایین دارند، نسل ترسو، محتاط و بی اعتماد به نظام سیاسی تربیت می کنند و از نظر روانی هم فرزندان مضطرب و دارای استرس به جامعه تحویل می دهند که در تمام ابعاد زندگی افراد و در سطح کلی در جامعه تأثیرات ناگواری داشته و می توانند کشور را در مقابل حملات بیگانگان آسیب پذیر نمایند (مستوفی، ۱۳۹۲: ۵۶).

فضای شهری بستر زندگی و فعالیت شهروندان است و با توجه به ویژگی های افراد و گروه های سنی، اجتماعی و جنسی باید بتواند محیط امن، سالم و پایدار و جذابی فراهم کند و به شیوه ی مناسبی به نیازهای مختلف تمام گروههای اجتماعی پاسخ دهد. فضای شهری بیشترین ارتباط را با مردم و محیط زندگی برقرار می کند و در نتیجه در هویت بخشی و دادن احساس آرامش به شهروندان نقش بسزایی دارد. تحولات دهه های اخیر سبب شده است تا امکانات جدید شهرهای امروز مانند گذشته قادر به تأمین آرامش و امنیت شهروندان نباشد. شهرها به دلیل



ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

تمرکز بالای جمعیت و فعالیت های خارج از مقیاس انسانی و فراوانی ماشین ، از شاخص های آرامش و امنیت فضای شهری کم کم فاصله گرفته اند (گلی ، ۱۳۹۰ : ۱۴۴) عواملی مختلف فضای شهری تهدید می کند به دلیل ازدحام و وسعت فضاهای عمومی در ایجاد نا امنی و بخصوص نا امنی برای زنان همواره آمار بالایی نشان می دهد.

لذا با توجه به اینکه زنان نیمی از جمعیت جامعه را تشکیل می دهند ، پرداختن به مسائل خاص زنان به عنوان سرمایه های اجتماعی و انسانی از ضروری ترین نیازهای جامعه ی امروزی است از سوی دیگر اهمیت مسئله ی امنیت در زندگی اجتماعی انسان ها به اندازه ای است که در صورت فقدان احساس امنیت ، انسان ها در روابط اجتماعی خود با دیگران دچار شک و تردید می شوند و از برقراری روابط اجتماعی با دیگران پرهیز می کنند در اثر چنین شرایطی ، سرمایه ی اجتماعی رو به زوال می رود و در درازمدت پیامدهای منفی بسیاری بر جامعه ی انسانی می گذارد (زنگنه و همکاران ، ۱۳۹۵ : ۱۱۱).

زندگی و امنیت زنان در شهرها همواره تحت تأثیر نبود امنیت شهری واقعی یا بالقوه می باشد . با پایین بودن امنیت زنان علاوه بر ایجاد عوارض جسمی و روحی و هزینه های درمانی و اجتماعی ، پیامد های جبران ناپذیری همچون بالا رفتن تنش و هم چنین استرس و اضطراب و بیماری های روحی روانی چون افسردگی را نیز برای زنان به دنبال دارد (صادقی فسایی ، ۱۳۸۱ : ۱۵۲-۱۲۵).

۳- روش تحقیق

روش تحقیق در مقاله ی حاضر توصیفی - تحلیلی است و نوع هدف کاربردی است که به با هدف بررسی بعد زیست پذیری فضای شهری در با تأکید امنیت زنان در پارک چیتگر تهران پرداخته شده است این پارک یکی از پارک های بزرگ تهران است که به دلیل موقعیت جغرافیایی آن در غرب تهران که مورد بازدید گردشگران و گروه های مختلف است . چنانچه با مراجعه به مطالعات کتابخانه ای و اسنادی و با مراجعه به منابع معتبر داده های لازم جمع آوری شده است . با مطالعات میدانی مشکلات و معضلات امنیت زنان در پارک چیتگر تهران مورد بررسی قرار گرفته و در قالب تکنیک SWOT (قوت ها ، فرصت ها ، ضعف ها و تهدیدات) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است .

۴- پیشینه ی تحقیق

زنجان زاده (۱۳۸۰) در مقاله ای تحت عنوان امنیت زنان در کلانشهر مشهد ، تأثیر ویژگی هایی مانند وضعیت تأهل ، میزان اقتدار زن در خانواده ، اشتغال زنان و محل سکونت را بر میزان احساس امنیت اجتماعی زنان سنجیده است ،



ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

نتایج تحقیق نشان می دهد که اقتدار زن در خانواده ، اشتغال زنان و محل سکونت با میزان احساس امنیت اجتماعی زنان رابطه ی معنا داری دارد.

مدیری (۱۳۸۵) در مقاله ای تحت عنوان تأثیر وقوع جرم و خشونت در کاهش احساس امنیت در فضاهای عمومی شهری پرداخته است و او نشان داده نقش جرم در کاهش احساس امنیت بیش از خشونت است.

بمانیان و همکاران (۱۳۸۸) ، در مقاله ای تحت عنوان سنجش عوامل موثر بر ارتقای امنیت زنان در محیط های شهری در محدوده ی پیرامون پارک شهر تهران بیان کرده است که بین احساس امنیت درک شده از فضا و میزان رفت و آمد و استفاده از آن رابطه ی مستقیمی هست . در بررسی رابطه ی بین نوع کاربری و میزان احساس امنیت ، بالاترین احساس مربوط به کاربری های مسکونی پیرامون پارک شهر است . برای مثال زنان از کاربری هایی با غلبه ی مراجعه ی مردان (تولیدی ها و لباس فروشی های مردانه) کمتر استفاده می کنند.

۵- معرفی محدوده ی مورد مطالعه : پارک چیتگر تهران

پارک جنگلی چیتگر در حاشیه غربی شهر تهران قرار دارد. این پارک با ۹۵۰ هکتار زمین پردرخت از بزرگ ترین بوستان های جنگلی استان تهران به شمار می آید. هدف از احداث بوستان جنگلی چیتگر که در آغاز مسیر وزیدن باد غربی به شهر تهران قرار گرفته، بالا بردن مقدار اکسیژن هوای تهران بوده است علاوه بر امکان طبیعت گردی در این پارک جنگلی، امکانات تفریحی دیگری نظیر پیست سوارکاری ، اسکیت ، پیست دوچرخه سواری و نیز مسیرهای ویژه دوچرخه سواری در این پارک طراحی شده است.

پیست دوچرخه چیتگر شامل پیست های سرعت، استقامت و کوهستان است. پیست استقامت از داخل پارک عبور کرده و مسیر سرسبزی دارد. درخت های کاج و سرو در طول مسیر موجب شده اند تا هوای نسبتاً خنک تری نسبت به بقیه پارک در این مسیر وجود داشته باشد. طول پیست استقامت با مسیرهای فرعی در حدود ۷- ۸ کیلومتر است.

حداقل ارتفاع پارک چیتگر از سطح دریا ۱۲۲۵ متر و حداکثر آن ۱۳۱۳ متر بوده و متوسط آن ۱۲۶۹ متر است. پوشش درختی پارک در مجموع مساحتی در حدود ۷۳۴ هکتار را در بر می گیرد و حدود ۵۳ درصد از آنها را گونه های سوزنی برگ مانند کاج الداریکا، سرو نقره ای و سرو خمره ای و حدود ۴۷ درصد از درختان را از جمله اقاقیا، زبان گنجشک، نارون چتری، ارغوان، داغداغان، افرای زینتی، پلت، بلوط و ایلان تشکیل داده است.

شکل ۱: تصویر هوایی پارک چیتگر



مأخذ : Google earth

۶- ادبیات نظری

انسان موجود پیچیده ای است که دارای انگیزه های مختلفی روحی و روانی است . که انگیزه های هدایت کننده و سازمان دهنده ی ادارک و شناخت آن رفتار آدمی است . به عبارتی در فضاهای شهری نیازهای اساسی انسان مطرح و بیان می شود. فضای شهری نامناسب از بین برنده ی آن و زمینه ساز انواع آسیب های اجتماعی و بخصوص ناامنی در اجتماع است که مکان هایی با کاربری های عوامل تهدیدکننده ی امنیت شهری و اجتماعی است را به وجود می آورد.

در مطالعات انجام یافته به بررسی مفاهیم و ادبیات نظری در حوزه ی واژگان کلیدی و دیدگاه ها و نظرات اندیشمندان و محققان در حوزه های مختلف داخلی و خارجی پرداخته می شود:

۶-۱- مفهوم فضا:



ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

فضا در مفهوم موجود خویش به تنهایی هیچ ویژگی خاصی را مطرح نمی‌کند ولی به محض آنکه یک گروه انسانی فعالیت را در مکانی مطرح کند، معنای نمادین فضا پدیدار می‌شود. از این پس فضا بستری برای بیان فعالیت و رفتارهای انسانی می‌گردد؛ محلی برای تخیل و واقعیت است (حبیبی، ۱۳۸۷: ۵۰). یکی از این مکانها شهر می‌باشد. فضای شهری به عنوان یکی از زیرمجموعه های مفهوم فضا، از مقوله ی فضا مستثنی نیست. بدین معنی که ابعاد اجتماعی و فیزیکی شهر رابطه ای پویا با یکدیگر دارند. در واقع فضای شهری مشتمل دو فضای اجتماعی و فیزیکی می‌شود. (مدنی‌پور، ۱۳۸۴: ۴۸)؛ فضای شهری چیزی نیست جز فضای زندگی روزمره ی شهروندان که هرروز به صورت آگاهانه یا نا آگاهانه در طول راه، از منزل تا محل کار ادراک می‌شود (پاکزاد، ۱۳۸۳: ۳۲). در جدول ۱- به مفهوم فضای شهری از دیدگاه اندیشمندان مختلف اشاره می‌شود:

جدول ۱- مفهوم فضای شهری از منظر صاحب نظران و متخصصان شهری

محقق	فضای شهری
زوکر	فضای شهری ساختاری است سازمان یافته، آراسته و واجد نظم، به صورت کالبدی برای فعالیت انسانی و بر قواعد معین و روشنی (ارتباط میان شکل بدنه ساختمان های محصور کننده، زایوه گذر خیابان هایی که به میدان می‌رسند و...) استوار است.
یوجین راسکین	معماری و مجموعه معماری فضای شهری علاوه بر جوانب ملموسی مانند رنگ، مصالح و بعد، با جوانب ناملموسی مانند هماهنگی، وحدت و تناسب نیز سر و کار دارد.
راجر ترانسیک	فضاهای شهری را به دو دسته عمده سخت فضا و نرم فضا تقسیم بندی کرده است.
جهانشاه پاکزاد	فضاهای عمومی آن دسته از فضاها می‌باشند که عموم شهروندان بدون نیاز به کنترل و غیره حق ورود و حضور در آن را دارند. فضاهایی چون خیابان ها، پارک ها، میداين، بازار ها، مساجد و غیره
والسر	فضاهای عمومی، فضاهایی هستند که ما با غریبه ها شریک می‌شویم، مردمی که اقوام یا دوستان یا همکاران ما نیستند. آنها فضایی برای فعالیت های سیاسی، اعمال مذعبي، تجارت، بازی و غیره هستند. فضایی که فرهنگ شهر و زندگی روزمره ما را نشان داده و تنظیم می‌کند.
تیبالدز	تمام بخش های یافت شهری که عموم به آن دسترسی فیزیکی دارند، از میدان، خیابان و پارک یک شهر تا نمای بناهایی که آنها را تعریف و محدود می‌کنند، جزو فضاهای عمومی شهر محسوب می‌شوند.
جان لنگ	عرصه عمومی در بردارنده هر چیزی است که از نظر مکانی و در جای خود در معرض دید عموم قرار دارد. عرصه عمومی تشکیل شده از فضا و زمان و مکان و همیشه مورد توجه مردم بوده و حل کنش و ارتباطات مردم است.
	فضاهای بیرونی (شامل خیابان ها، میدان ها و پارک و فضاهای سبز شهری و...) و سایر فضاهایی که مردم حق دسترسی به آن را دارند؛ پاساژها، مجتمع های تجاری و بازار های سرپوشیده)
متیو کرمونا	عرصه عمومی دارای دو بعد ((کالبدی)) و ((اجتماعی)) است. عرصه عمومی در برگیرنده همه فضاهایی است که در دسترس بوده و توسط مردم مورد استفاده قرار می‌گیرد.

مأخذ: نگارندگان با اقتباس از پاکزاد، زوکر و کرمونا، ۱۳۹۶



ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

۶-۲- انواع تقسیم بندی فضاهای شهری

فضاهای عمومی: فضاهای شهری که عموماً برای استفاده اقشار مردم آزاد و قابل استفاده است و محدودیتی ندارد و عدم محدودیت در انتخاب مخاطب ندارد. مهم ترین و گسترده ترین فضاهایی هست که قابل طراحی و پیشنهاد می باشد

فضاهای نیمه عمومی: فضاهایی شهری هست که برای اقشار نسبتاً مشخص از طیف عام طراحی و پیشنهاد می شود مانند: مدارس، دانشگاه ها، ادارات

فضاهای نیمه خصوصی: محدوده ها یا فضاهایی هست که برای قشری خاص انتخاب و طراحی می شود.

فضاهای خصوصی: محدوده ها و مکان هایی که برای قشری خاص و کاملاً اختصاصی طراحی می شود. مانند مسکن (پاکزاد، ۱۳۸۴: ۴۴).

۶-۳- بعدزیست پذیری

ایده ی زیست پذیری پلی میان بسیاری از مفاهیم بوده اشاره به مکان های ویژه که باهم کنش و واکنش داشته و رضایتمندی شهروندان با رسیدن به نیازهای فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی آنها، تقویت خوشبختی و سلامتی آنها و حفاظت از منابع طبیعی و عملکرد اکوسیستم از سطوح محلی تا سطح جهانی تضمین می شود (حصاری و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۵۹ نقل قول از استین، ۲۰۰۲: ۲۵).

در حال حاضر دو سازمان مهم در سطح بین المللی وجود دارند که هر ساله گزارش جهانی شهرهای زیست پذیر را منتشر می کنند: واحد سنجش اقتصادی اکونومیست و موسسه مرسر، موسسه معتبر واحد سنجش اقتصادی اکونومیست روش شناسی مشخصی تحت عنوان (رتبه بندی زیست پذیری) تدوین کرده است که بر مبنای آن شاخص (دشواری زندگی) برای هر شهر محاسبه می شود (فروتن و همکاران، ۱۳۹۲: ۶۸). از طرفی با توجه به اینکه کیفیت زندگی شهروندان ارتباط مستقیمی با کیفیت محیط زیست شهری دارد از این رو با ارتقاء سطح کیفی محیط های شهری، شهرهای زیست پذیر برای ساکنین شان به ارمغان خواهد آورد. فضاهای عمومی شهری نیز یکی از مهم ترین حوزه های مورد توجه در ارتقای کیفیت شهرها است براین اساس توجه به بعد زیست محیطی نقش فضاهای شهری را در زیست پذیری و حفظ و ارتقا سطح محیط زیست شهری مورد تأکید قرار می دهد. در واقع فضاهای پیاده مدار ضمن افزایش سطح حضور شهروندان در محیط و تشویق به برقراری تعاملات اجتماعی از نظر زیست محیطی نیز با کاهش میزان استفاده از انرژی های تجدید ناپذیر باعث کاهش آلاینده ها و سطح آلودگی های محیطی به ویژه آلودگی هوا، صدا و حفظ فضای سبز و گیاهان می شود (صارمی و بوداگی، ۱۳۹۳: ۳).

۶-۴- امنیت و امتیاز زنان

زنان هنگام تردد در سطح شهر، اغلب، احساس ناامنی می کنند، چنانچه پیاده روها ناهموارند و در برخی نقاط بسیار باریک، فاصله ی پل های روی جوی آب در برخی خیابانهای شهر بسیار زیاد است و پریدن از روی جوی های



ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر



عریض تنها برای کفشهای ورزشی جوانان مناسب است و نه زنان. پل های هوایی پوشیده شده با آگهی تبلیغاتی، زمینهای فرورفته و گودبها، املاک بدون مالک و متولی، کنج ها، ساختمان های نیمه تمام و رهاشده یا متروک، از فضاهای بی دفاعی هستند که در گوشه و کنار شهرها به چشم می خورند و از میزان امنیت و اعتماد مردم به ویژه زنان که به دلیل موقعیت از پیش تعریف شده ی نابرابرشان بیشتر مستعد احساس ناامنی اند دارند؛ می کاهد.

امنیت را می توان موقعیتی خواند که در آن با یک رشته خطرهای خاص مقابله شده و یا به حداقل رسانده شده باشند. تجربه امنیت به تعادل اعتماد و محاطره بستگی دارد. امنیت چه به معناری بالفعل و چه به معنای تجربی آن ممکن است به انبوهه ها یا مجموعه هایی از آدم ها، تا حد امنیت جهانی و یا به افراد ارتباط داشته باشد (گیدنز، ۱۳۷۷: ۴۴)

امنیت یکی از نیازهای ضروری و پیمایه ای برای تعالی انسان تلقی می شود، درست شبیه نیازهای فیزیولوژیک انسان که برای تداوم حیات ضرورت دارند. در مجموع ارتقاء این مولفه بر سلامت و سعادت انسان ها و در نتیجه جامعه تأثیر مستقیمی می گذارد. (گزارش سازمان بهداشت جهانی، ۱۹۹۸: ۲۷۱).

از جنبه های اجتماعی می توان شهر را به عنوان چارچوبی خاصی در راستای خلق فرصت های متمایز برای زندگی مشترک معنا کرد و به واسطه اشکال غیر مستقیم پیوند، معاشرت و تعاملات، شخصیت شهروندان کثیر الوجهه می گردد. هم چنین گروه ها دارای تأثیر مستقیمی بر طرح شهر می باشند و این یکی از معضلات بر سر پیوند های اجتماعی است (مامفورد، ۱۳۸۵: ۶۲۳).

۶-۴-۱- امنیت زنان

در عصر حاضر محیط های نامطلوب شهری مشکلات بسیاری را برای امنیت شهروندان ایجاد کرده و در رشد آسیب های اجتماعی موثر بوده اند با گسترش امنیت رنگ می بازد و بر میزان جرم افزوده می شود (میر عرب، ۱۳۷۹: ۱۳۳).

فضاهای شهری علی رغم طراحی برای عموم شهروندان فضایی برای تعامل اجتماعی گروه های مختلف است که برنامه ریزی و طراحی آن بدون توجه به خصوصیات و تعاملات متقابل برای زنان ایجاد شده است. نکته ی مهمی که در اینجا قابل توجه است وقوع جرم و جنایت در محیط های شهری به دلیل عدم توجه به حضور زنان طراحی شده است. که این مورد با سرزنش نام زن و بی احترامی به او مورد مسئله و مناقشه قرار گرفته است.



ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

جدول ۲ - شاخص های در حوزه امنیت

شاخص های پیشنهادی	اندیشمندان
<ul style="list-style-type: none"> • کیفیت و تنوع کاربری زمین و فعالیت ها • رویت پذیری و تداوم بصری • حس ازدحام • تراکم جمعیت و سطح بهره مندی از خدمات 	جین جیکوبز
<ul style="list-style-type: none"> • کیفیت مسکن محلات • قابلیت نمایانی فرم برای رویت پذیر ساختن فضا • آلودگی دیداری (اغتشاش نما ، حجم ها ، عناصر) 	الیزابت وود
<ul style="list-style-type: none"> • میزان نفوذپذیری از فضاهاى عمومى و غیرعمومى • کیفیت دسترسی به خدمات حمل و نقل عمومى • نمایانی و تداوم بصرى مسیر ها • حس ازدحام 	اسکلامو آنجل
<ul style="list-style-type: none"> • رویت پذیری و تداوم بصری • میزان نفوذپذیری از فضاهاى عمومى و غیرعمومى • کیفیت مسکن و تراکم جمعیت • کیفیت و تنوع کاربری زمین و فعالیت ها • دسترسی محلی به پارک های محلی 	اسکار نیومن
<ul style="list-style-type: none"> • آلودگی دیواری • آلودگی زیست محیطی • مقیاس انسانی فضا • کیفیت مسکن و تراکم جمعیت • رویت پذیری و تداوم بصری • دسترسی محلی به فضای محلی 	آلیس کلمن
<ul style="list-style-type: none"> • احساس بی کرانی فضا و مقیاس انسانی فضا • کیفیت دسترسی به خدمات حمل و نقل عمومى 	برانتینگهام



ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

<ul style="list-style-type: none"> • میزان نفوذپذیری از فضا های عمومی و غیر عمومی • رویت پذیری و تداوم بصری 	کلارک
<ul style="list-style-type: none"> • آلودگی دیواری • آلودگی زیست محیطی • قابلیت رویت 	ویلسون و کلینگ
<ul style="list-style-type: none"> • حس ازدحام • قابلیت نمایانی فرم برای رویت پذیری • ساخت فضا • میزان نفوذ پذیری از فضا های عمومی به غیر عمومی 	بیل هیلبر

ماخذ: نگارندگان، ۱۳۹۶

۷- تجزیه و تحلیل :

در این قسمت به تحلیل پارک چیتگر تهران از نظر تکنیک SWOT پرداخته می شود که در دو بخش عوامل درونی و بیرونی نشان داده شده است :

جدول ۳- عوامل درونی و بیرونی برگرفته از مصاحبه با متخصصین و جامعه شناسان

عوامل درونی		عوامل بیرونی	
فهرست قوت‌ها (S)	فهرست ضعف‌ها (W)	فهرست فرصت‌ها (O)	فهرست تهدیدها (T)
وجود جمعیت جوان	نبود نور پردازی مناسب در بسیاری از کوچه های محدوده	جمعیت فعال جویای کار و امکان استفاده از آنها در صنایع و مشاغل مختلف	امکان افزایش میزان وقوع جرائم در صورت عدم نظارت نیروی انتظامی بر امنیت
	طراحی بسیار نامناسب فضای های سبز پارکها	وجود کاربریهای فرا منطقه ای	امکان انباشتگی خارج از کنترل جمعیت و رشد بدون برنامه
سابقه سکونت طولانی در محدوده	نبود دید ناظر کافی در بسیاری از فضاها	وجود زمین‌های بایر و بدون استفاده جهت تأمین کاربری‌های مورد نیاز	نبود فرصت‌های شغلی مناسب و امکان مهاجرت افراد بومی
هزینه نسبتاً پایین تامین مسکن	عدم رعایت اصول شهرسازی در استفاده از فضاها	غنی بودن از لحاظ زمین‌های کشاورزی جهت افزایش تولیدات و ایجاد اشتغال	ایجاد ناامنی در صورت عدم نظارت در فضاهای متروک و رها شده
وجود همبستگی و تعاملات اجتماعی قوی	وجود زمین‌های بایر و رها شده متعدد	وجود زمین و مسکن ارزان (برای خرید و اجاره)	افزایش اعمال مجرمانه در صور عدم با توجه به عدم وجود نورپردازی مناسب
آشنایی بیشتر ساکنان با یکدیگر	نبود نظارت کافی نیروی انتظامی	امکان نوسازی بافت‌های فرسوده	ساخت و سازهای بی‌رویه
		ایجاد راسته های تجاری جهت بالا بردن نظارت بر فضاها	ایجاد فضاهای بی دفاع با توجه به عدم رعایت اصول شهرسازی و معماری



ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

	عدم دسترسی به خدمات رفاهی و تفریحی		افزایش اعمال مجرمانه با توجه به بیکاری بیش از حد جوانان در محدوده مورد مطالعه
	طراحی نامناسب جداره خیابان اصلی		
	خلوتی بیش از حد برخی از کوچه های محدوده		
	وجود ساختمان ها در جهاتی که امکان نظارت بر فضا را ندارد (اصل پنجره های شکسته)		
	وجود مسیرهای فاقد سلسله مراتب دسترسی		

مأخذ: نگارنگان، ۱۳۹۵

۸- جمع بندی و نتیجه گیری

فضاهای شهری به منظور فعالیت ها و رفتار شهروندان به وجود آمده است و در قالب دو گروه فضاهای عمومی و خصوصی از یکدیگر متمایز می شوند اما در این میان فضای شهری برای حضور جمع و استفاده ی همگانی دارای اهمیت فراوانی است به دلیل آنکه در فضاهای شهری تعاملات اجتماعی به صورت گسترده انجام می شود و تأمین امنیت آن ضروری به نظر می رسد. بیشتر قشر آسیب خورده از ناامنی زنان است. بدین ترتیب در مقاله ی حاضر با هدف بررسی بعد زیست پذیری فضای شهری با تأکید بر امنیت زنان در پارک چیتگر تهران مورد بررسی قرار گرفت. نشان دهنده ی آنست ضرورت تأمین نیازها و امنیت زنان در فضاهای شهری عمومی و خصوصی باید در دستور کار قرار گیرد در برخی ساعات شبانه روز به دلیل فاقد جبران جمعیتی و یا تراکم خاص جمعیت مانع از حضور زنان می شود. در نتیجه باید با تغییر در چیدمان برخی مبلمان شهری پارک چیتگر تهران و تقویت فضاهای تفریحی آن و تدوین آیین نامه هایی ملی از مشکلات بوجود آمده جلوگیری کرد.

یکی از مهمترین عواملی که در افزایش حس امنیت مؤثر است، استفاده از نور و روشنایی می باشد. نور مناسب به مردم کمک می کند.. بسیاری از فضاها از جمله بوستان ها و پارک های شهری با آغاز تاریکی کارایی خود را از دست می دهند و در واقع به فضایی بی دفاع در شهر تبدیل می شوند. از دیدگاه کارشناسان شهری، هر چند حجم وسیعی از بوستان ها و پارک ها با استفاده از نورهای مهتابی به صورت و آفتابی روشن می شوند اما استفاده از



ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

قابلیت نور در شهرسازی، استفاده ای خلاقانه و تخصصی نبوده و صرفاً تجربی انجام شده است. این گونه است که با تاریک شدن هوا در عمل استفاده از فضاهای عمومی شهر چون میدان ها، مراکز خرید و بوستان ها برای شهروندان با مشکلاتی همراه می شود. بوستان های شهری به عنوان یکی از مهم ترین فضاهای تفریحی اغلب فاقد نورپردازی تخصصی اند و در نتیجه این فضاها در شب به مکانی برای توسعه ی آسیب های اجتماعی تبدیل می شوند و فضایی امن برای گذران فراغت نیستند. نورپردازی در بوستان ها دو کارکرد عمده زیبایی بخشی و تأمین امنیت دارد. با توجه به کارکردهای اجتماعی آنها، اهمیت استفاده کاربردی از قابلیت های نور توأم با استفاده تزئینی موضوع مهمی است. به گونه ای که شهروندان بتوانند حتی در شرایطی که هوا رو به تاریکی می رود از فضای پارک های شهر استفاده کنند.

۹-منابع :

۱. پاکزاد، جهان شاه، ۱۳۸۵، راهنمای طراحی فضاهای شهری، نشر پیام سیما، وزارت مسکن و شهرسازی.
۲. پاکزاد، جهان شاه، ۱۳۹۱، مبانی نظری و فرآیند طراحی شهری، انتشارات شهیدی، وزارت مسکن و شهرسازی .
۳. جهانبانی، قرایی، رشیدپور ۱۳۸۹، بررسی و سنجش حس امنیت در مناطق مختلف شهری، ۱۷.
۴. جیکوبز، ۱۳۸۳، مرگ وزندگی شهرهای بزرگ آمریکایی، ترجمه ی حمیدرضا پارسی - آرزو افلاطونی، دانشگاه تهران
۵. رفیعیان، مجتبی، ۱۳۸۱، باز تولید فضاهای شهری، همایش توسعه و توسعه یافتگی شهر تهران.
۶. زنجانی زاده اعزازی، هما، ۱۳۸۸، زنان و امنیت شهری، مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی مشهد، شماره ۳۴.
۷. سعدی نژاد، فاطمه، ۱۳۹۰، آزده عظیمی، تبیین امنیت در محیط شهری بر مبنای پارامترهای کالبدی و طراحی (مورد شهر بابلسر).
۸. قرایی، فریبا، ۱۳۹۱، شناسایی عوامل کیفیت محیط با تکیه بر ویژگی های کالبدی و زیبا شناختی و تاثیر آن بر حضور زنان در فضاهای عمومی شهر، همایش علمی پژوهشی زنان و زندگی شهری، ۱۱-۶۸.
۹. کارمونا، ماتيو و هیت، تیم و تنر، اک و تیسدل، استیون ۱۳۸۸ "مکان های عمومی، فضاهای شهری"، ترجمه فریبا قرایی، مهشید شکوهی، زهرا اهری و اسماعیل صالحی، تهران، دانشگاه هنر.
۱۰. مدنی پور، علی، طراحی فضای شهری، ترجمه فرهاد مرتضایی، تهران، شرکت پردازش و برنامه ریزی شهری، ۱۳۷۹.
۱۱. مدیری، آتوسا ۱۳۸۵ "جرم، خشونت و احساس امنیت در فضاهای عمومی شهر"، فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، سال پنجم، شماره ۲۲.



ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

۱۲. مقدم، ضابطیان، ۱۳۸۹، بررسی شاخص‌های برنامه ریزی شهری موثر در ارتقای امنیت زنان در فضاهای عمومی با رویکرد مشارکتی، نشریه‌های هنرهای زیبا- معماری و شهرسازی، ۴۴.
۱۳. قرایی، فریبا، راد جانبانی، نفیسه، رشید پور، نازیلا، (۱۳۸۹)، بررسی و سنجش حس امنیت در مناطق مختلف شهری، آرمانشهر، شماره ۴
۱۴. صادقی فسایی، سهیلا و زهرا، میر حسینی، (۱۳۸۸)، تحلیل جامعه شناختی ترس از جرم در میان زنان شهر تهران، مجله ی نامه ی علوم اجتماعی، شماره ی ۱۷.
۱۵. زنجانی زاده اعزازی، هماف (۱۳۸۱)، زنان و امنیت شهری، مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی، مشهد، شماره ی ۳۴.
۱۶. مامفورد، لوییز، (۱۳۸۵)، فرهنگ شهرها، ترجمه ی : اقوامی مقدم، عارف، تهران، انتشارات مرکز مطالعاتی و تحقیقاتی شهرسازی و معماری تهران.
۱۷. سید میرزایی، محمد، عبداللهی، زهرا، کمر بیگی، (۱۳۹۰)، بررسی رابطه میان عوامل اجتماعی و امنیت اجتماعی زنان سرپرست خانوار مورد مطالعه : زنان شهر ایلام، فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی، شماره ۲۸.
۱۸. مدیری، آتوسا، (۱۳۸۵)، جرم خشونت و احساس امنیت در فضاهای عمومی شهر، فصلنامه ی علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، شماره ی ۲۲.
۱۹. گلی، علی، (۱۳۹۰)، زنان و امنیت در فضاهای عمومی شهری، مطالعه ی موردی : پارک آزادی شیراز، فصلنامه جامعه شناختی تاریخی، دوره ی ۳، شماره ی ۲، پاییز و زمستان.
۲۰. مدنی پور، علی، ۱۳۷۹، طراحی فضای شهری، ترجمه ی فرهاد مرتضایی، تهران، انتشارات شرکت پردازش و برنامه ریزی شهری
۲۱. پاکزاد، جهانشاه (۱۳۸۳). راهنمای طراحی فضاهای شهری در ایران، انتشارات وزارت مسکن و شهرسازی، تهران
۲۲. حبیبی، سید محسن (۱۳۸۷). از شار تا شهر. انتشارات دانشگاه تهران
۲۳. فروتن، منوچهر، صنعتگر کاخکی، مریم، رضایی، محمد کاظم، (۱۳۹۲)، روش ارزیابی سرزندگی محیطی در مجتمع های تجاری و مراکز خرید، پژوهش های شهری هفت حصار، شماره ۲.



ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر



۲۴. ابراهیم حصاری ، اصغر رشیدی ، موحد ، علی ، تولایی ، سیمین ، موسوی ، میر نجف ، (۱۳۹۵) ، تحلیل فضایی منطقه کلان شهری تبریز با رویکرد زیست پذیری ، فصلنامه علمی پژوهشی فضای جغرافیایی ، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهر.